

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUO YA GAE (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

EXEMPLAR (FOLKLORE) 2015

MADUO: 25

Pampiri e, e na le ditsebe di le 6.

DITAELO LE TSHEDIMOSETSO GO BARUTABANA LE BATLHATLHOJWA.

1. Buisa Lekwalokitsiso la S15 la 2014, LE LE TLHAGISANG DITLHANGWA TSA SETSO TSE DI TLHAOLETSWENG GO ITHUTIWA MO MEPHATONG YA 12 YA DIPUO TSA SEAFORIKA MO DIKOLONG TSA BOTLHE GO SIMOLOLA MONONGWAGA (2015).
2. Pampiri ena ya dipotso ke sekai fela sa Ditlhangwa tsa Setso tse e leng KAROLO YA B ya pampiri ya dipotso tsa dikwalo ya Puo ya Gae. E kaela baithuti ka mokgwa o dipotso tsa Ditlhangwa tsa Setso mo Pampiring ya Bobedi ya bofelo ba ngwaga di tlaa bodiawang ka teng.
3. Mo pampiring ya dipotso ya bofelo jwa ngwaga ya NSC, baithuti ba tlaa nna le tlhopho ya go araba dipotso tsa PADI kgotsa DITLHANGWA TSA SETSO mo KAROLONG YA B ka maduo a le 25.
4. Mo pampiring e ya Dipotso ya Kaedi:
 - Araba potso E LE NNGWE fela ya Ditlhangwa tsa Setso.
 - Batlhatlhojwa ba ka tlhopha go araba potso ya tlhamo kgotsa ya dipotso tse dikhutshwane ya maduo a le 25.
 - Go tshitshinngwa gore motlhatlhojwa a dirise metsotso e le 55 mo karolong e.

KAROLO YA B: DITLHANGWA TSA SETSO**POTSO 12 (POTSO YA TLHAMO)*****Ditlhangwa tsa Setso – G Leuw le ba bangwe***

Buisa ditlhangwa tse di latelang ka kelotlhoko, e leng:

- A Tiholego ya morafe wa Batlhaping.
- B Batlhaping ba Kgotla ya oorraMaidi.

Sekaseka dikgwetho tse di tlhagisiwang ke naane e ka ga tlholego ya morafe wa Batlhaping mme o di bapise le maikutlo a a renang mo lebokong la Batlhaping ba Kgotla ya oorraMaidi. O ikaegile ka tsona, kwala tlhamo e mo go yona o tlhagisang fa bobedi di netefatsa boammaruri jwa puo ya Setswana e e reng 'gaabo motho go thebephatshwa'. Boleele ba tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400–450.

A. NAANE: TLHOLEGO YA MORAFE WA BATLHAPING – CLS Thobega

Ga twe e rile bogologolo ga bo go na le kgosi e bidiwa Mamae. Kgosi e, ya bo e eteletse morafe wa Batlhaping pele kwa Taung. Kgosi e, e ne e na le bana ba bidiwa gotwe ke Tau, Molefe, Phuduhudu le Phuduhutswana. Boswa ba nkwe ya bo e le jwa ga Phuduhudu mme ka ntlha ya botshwakga jwa tsewa ke Phuduhutswana. E rile Batlhaping ba kgaogane le Barolong ka e le bana ba monna a le mongwe, Phuduhutswana ya nna kgosi ya Batlhaping, mme ba ya go nna gaufi le Noka e Tshetlha. Ba phela ka go ja ditlhapi mme ba bidiwa Batlhaping.

Ga twe e rile Batlhaping ba ntse ba le kwa Nokeng e Tshetlha, Tau a ba bitsa gore ba boele kwa go ena kwa Taung. Ka pilediwa e lwelwa e bile maropeng go boelwa, Phuduhutswana le morafe wa gagwe ba ne ba boela kwa Taung. Phuduhutswana o ne a belaela mogoloe e leng Tau, a sa bone fa a tlile go nna le kagiso. Ka maano a sa site, Phuduhutswana o ne a raya bana ba gagwe a re: 'Ke ikabile ditsebe'. O ne a ba raya a re Phuduhutswana ga a utlwe. Bana ba ne ba dira fela jalo, ba bolelela batho gore monnamogolo ga a utlwe, o utlwa fela fa go goiwa.

Ga twe ka letsatsi lengwe ya re go le kwa kgotla, ka ba ithaya ba re Phuduhutswana ga a utlwe, Barolong ba seba ka Batlhaping ba na nae. Barolong ba ne ba re: 'Morafe wa Batlhaping ke morafe wa dirukutlhi tse di ganang go utlwa. Gompieno re tshwanetse go ba sokolola. Re tlaa ba direla sediko bosigo'. Phuduhutswana a bo a ba utlwile a sa utlwa ka tsa ga Morakile.

Ka gaabo boi go sa lelwe, a bolelela bana ba gagwe gore ba phuthe diphoko le dipodi tsa meroba ba ineye naga. Diphoko tsa tsosa modumo ka e ne e le bosigo, mme batho ba ga Tau ba utlwa mme ba tla ba re ba tlile go ba bolaya, ba fitlhela naga e le tshetlha, e le a o ne o mpeile motho.

Ba ne ba ba tsaya ka motlhala mme ba ba fitlhela mo dikgageng tsa motse wa Kolong, ba nna le Barwa le Bakgothu, mme ba tlabana. Ka noga e se ke e latelwa mo mosimeng, Batlhaping ba phatthalatsa ba ga Tau, ba ne ba boa mme ba gapa motse wa Taung, ba leleka morafe wa Barolong.

B. LEBOKO

Batlhaping ba Kgotla ya oorraMaidi – PC Mooa

- 1 Re tota re le Batlhaping,
- 2 Batlhaping ba oorraMaidi,
- 3 Re Batlhaping ba kgotla ya oorraMaidi,
- 4 Re tlogola kgotleng ya oorraMankurwane.
- 5 Re bana ba ga Maidi-a-kgatsele,
- 6 Ba go tlhapa ka lobese,
- 7 Ba iphorola ka tlhoa metsi a le teng.
- 8 Ga re Batlhaping ba ntete foo,
- 9 Re nkgisana tshika le ba kgotla ya oorraMankurwane,
- 10 Re bana ba ga Mothibi le Maidi,
- 11 Beng ba noka e tshetlha.
- 12 Re batho ba go itimola mogote seka tlhapi,
- 13 Sekatlhapi e biloga metsing le re tserr!
- 14 Re Batlhaping ba ba mabela
- 15 Re itse o se re utlwele mebileng,
- 16 Ga re je tlhapi ga re majatlhapi,
- 17 Re ana tlhapi re Batlhaping
- 18 Sejatlhapi re se peteketsa jaaka majatlhapi.

[25]

KGOTSA

POTSO 13 (a) (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)

Buisa nopollo e e latelang mme morago o arabe dipotso tse di fa tlase.

KGARUBANE LE DIGODI – CLS Thobega

Ga twe e rile bogologolo, ga bo go na le Kgarubane. Kgarubane o ne a tlwaelane le Digodi tse di neng di nna mo metsing. Kgarubane le ena, o ne a tshela a nna mo metsing. Fa dipula di ne di nele, go ne go nna le boitumelo jo bogolo gareng ga Kgarubane le Digodi. O ne o ka bona bojang bo talafetse le lefatshe le apesitswe ke kobo ya letlhafula. Gongwe le gongwe diphologolo di bonala fa di nonne, di kgora.

E rile letsatsi lengwe ga tla leuba le legolo mo motseng le mo nageng. BoNonyane ba tsenwa ke popamo. BoPhologolo ba bangwe ba pharama, ba bangwe ba swa ka ntlha ya tlala le lenyora. Metsi a kgala mo dinokeng le mo makadibeng. Ga se ka ga itsiwe kwa go ka bonwang metsi gone. Kgarubane a simolola go utlwa botlhoko thata ka a ne a bona fa a tlaa felelwa ke botshelo. Digodi tsa raya Kgarubane tsa re: 'Re tshwanetse go senka kwa re ka bonang metsi gone, e seng jalo re tlaa bolawa ke lenyora.' Kgarubane ka kutlobotlhoko a re: 'Mme nna jaanong ke tlaa fofa jang ka ke se na diphuka?' Kgarubane a bua a lebile Digodi ka pelo e e rothang madi ka ntlha ya bohutsana le tlala. Digodi tsa raya Kgarubane tsa re a ye go senka logong.

Kgarubane a dira jaaka a ne a laetswe. A boa a le hupile mo leganong a siane thata. A re: 'Logong ke lo, bagaetsho. A ko lo nthuseng!'

Digodi tsa bolelela Kgarubane gore o tshwanetse go hupa logong lo mo ganong, mme a se ka a bula molomo fa a le hupile. Kgarubane a bolelelwa gore a seka a ba a bua le ope mo mosepeleng. Kgarubane a tsaya taelo ya Digodi a tsenya mo ditsebeng. Go tswa foo Digodi tsa simolola go fofa, di tsentse Kgarubane fa gare ga logong. Digodi tsa ralala motse ka lobelo lo logolo ka di ne di gopotse go senka kwa metsi a ka bonwang gone.

- 13.1 Ke eng se se gakgamatsang, se se sa tlwaelegang ka badiragatsibagolo ba naane? Naya dintlha di le THARO. (3)
- 13.2 Naya seane se se ka emelang kamano e e neng e le gona magareng ga Kgarubane le Digodi. (2)
- 13.3 Go galefa le go leka go kgalemela bana ga ga Kgarubane go senola semelo sefe sa gagwe? (2)
- 13.4 Seabe sa pina e e tlhagelelang mo naaneng e, se tswetsa jang ditiragalo tsa naane e? (2)
- 13.5 Tlhagisa morero wa naane? (2)
- 13.6 Tiriso ya leele 'ka pelo e e rothang madi', e tswetsa jang morero wa naane e? (2)
- 13.7 Molaetsa wa naane e, o ka thusa jang mo botshelong jwa letsatsi le letsatsi? (2)

POTSO 13 (b)

Buisa leboko le le latelang mme morago o arabe dipotso tse di fa tlase.

Kgosi Molefi K Pilane – MOM Seboni le ba bangwe

- 1 O tlogeletswe motse ke mogolowe.
- 2 Ke mogolowe ke Pilane a Pheto,
- 3 O disitse sope la ga mmaagwe
- 4 Lesope la ga Sengwaeng a Lekanyane.
- 5 Molefi feela motse matlakala
- 6 O kate mesima o e hupelele,
- 7 Le matlapa a thujwe a a re kgopa
- 8 A lala a re ribolola menwana,
- 9 Fa re ya go botshela ka kwa Kgosing.
- 10 Batla matimela Morena Molefi,
- 11 Matimela a batho o a gorose,
- 12 O etse dikgomo o tswa go di batla,
- 13 O ba fophole ka ditelekerafa.
- 14 Ba bangwe ba utlwala ka kwa Dikapa,

15	Ba bangwe ba utlwala ka kwa Natala,
16	Ba na le Dikobe ngwana wa ga Nthite,
17	Bontsi jwa bone ke boJohannese,
18	Bangwe banna ba tlogetse basadi,
19	Basadi le bana ba keta botsofe,
20	Ba letsa borraabo mogolwane,

- 13.8 Tlhagisa lebakalegolo la tiriso ya neeletsano e e tlhagelelang mo meleng 10 le 11. (2)
- 13.9 Naya seane se se ka dirisiwang go tlhagisa molaetsa wa mmoki go sebokiwa. (2)
- 13.10 Mosola wa tiriso ya tlhatlaganyo mo meleng 14 le 15 ke ofe? (2)
- 13.11 Mela 5-7 e tlisa bokao bofe malebana le sebokiwa? (2)
- 13.12 Mmoki o re ruta eng ka leboko le? (2)

[25]**PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 25**